

Niepełnoletni też głosowali w wyborach!

Komentarz do wyników szkolnych symulacji wyborów w projekcie “Młodzi głosują 2023”

O projekcie

10 października młodzież w niemal 600 szkołach z całej Polski zagłosowała na komitety, które startują w powszechnych wyborach parlamentarnych. Oznacza to, że blisko 200 000 uczennic i uczniów miało okazję stanąć przed podobną decyzją jak dorośli wyborcy i dać znać o swoich poglądach.

W projekcie “Młodzi głosują 2023” stworzonym przez Centrum Edukacji Obywatelskiej, młode osoby samodzielnie tworzyły kampanie profrekwencyjne, powoływały komisje wyborcze i przeliczały głosy. Uczniowie i uczennice mieli również możliwość zorganizowania szkolnych debat na ważne tematy, które są interesujące dla młodzieży, a bywają pomijane przez partie polityczne i opinię publiczną.

Nauczycielki i nauczyciele, korzystając ze scenariuszy przygotowanych przez Centrum Edukacji Obywatelskiej, prowadzili angażujące lekcje o parlamencie, świadomym wyborze i istocie partii politycznych. Ze wsparciem organizatora i nauczycieli-koordynatorów, społeczność uczniowska przez własne doświadczenie uczyła się o najważniejszych mechanizmach demokracji. Cała szkoła miała możliwość uczestniczyć w tym wyborczym święcie, uświadamiając młodzieży jak cennym prawem jest prawo wybierania swoich przedstawicieli. Wszystko w celu kompleksowego budowania zainteresowania polityką, które zaowocuje obywatelskimi nawykami w przyszłości.

Wybory młodych

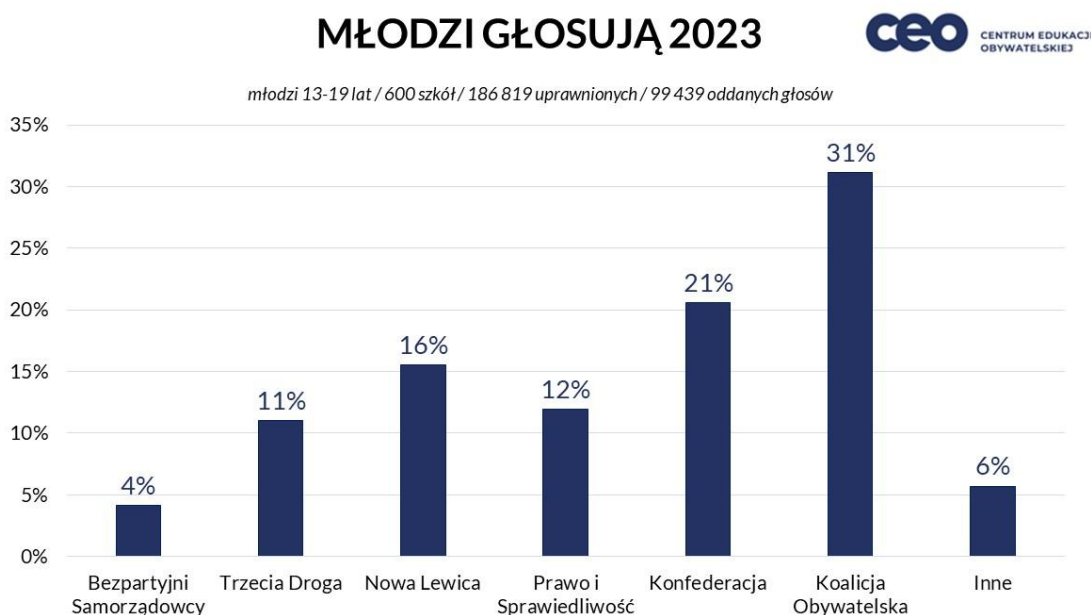
Czynne prawo wyborcze w szkolnych symulacjach mieli wszyscy uczniowie i wszystkie uczennice szkół ponadpodstawowych oraz uczniowie i uczennice klas VI-VIII szkół podstawowych (szkoły mogły również zdecydować o ewentualnym dopuszczeniu klas młodszych). W 576 szkołach, które dodały wyniki wyborów, uprawnionych do głosowania było 186 819 uczniów i uczennic, z tego prawa skorzystało 99 439 osób - **frekwencja wyniosła 53,2%**. Z tej liczby 133 310 osób uprawnionych i 69 800 głosujących było w szkołach ponadpodstawowych; 22 873 uprawnionych oraz 14 606

głosujących w szkołach podstawowych, pozostałe osoby to zespoły szkół i inne placówki oświatowe.

Zdecydowanym zwycięzcą szkolnych wyborów została Koalicja Obywatelska, otrzymując 31,1% głosów, wyprzedzając tym samym kolejny komitet o 10%. Drugie miejsce przypadło Konfederacji z 20,6% wynikiem. Trzecie miejsce zdobyła Lewica - 15,5%, czwarte Prawo i Sprawiedliwość - 11,9%, piąte Trzecia Droga z wynikiem 11%. Stawkę ogólnopolskich komitetów zamykają Bezpartyjni Samorządowcy z wynikiem 4,1%.

TABELA 1. Zbiorcze wyniki wyborów w ramach akcji “Młodzi Głosują 2023”.

Zwycięstwo Koalicji Obywatelskiej wśród młodych osób jest pewnym zaskoczeniem. Wynik KO jest o około 10 pkt. proc. wyższy niż podczas szkolnych wyborów w 2019 roku. Z badań opinii młodych takich jak np. “Debiutanci 2023” (przeprowadzonego w grupie nieco starszej niż uczestnicy MG) wynika, że ta partia cieszy się dwukrotnie mniejszym poparciem w tej grupie wiekowej. Na tak wysoki wynik w “Młodzi Głosują” może wpływać struktura szkół, jakie brały udział w akcji, jak również to, że jest ona postrzegana przez najmłodszych przede wszystkim jako alternatywa dla partii obecnie rządzącej lub też dotarcie do młodych ze znacznie bardziej światopoglądowo lewicowym przekazem tej partii z ostatnich miesięcy. Na inny powód wskazuje również badaczka z Uniwersytetu SWPS dr Marta Żerkowska-Balazs: “młodzi ludzie podlegają socjalizacji politycznej w domu rodzinnym. Raport zespołu Młodzi w Centrum Lab ([Kajta i in.](#)

2023) pokazuje, że połowa młodych dorosłych ma poglądy zgodne z poglądami przynajmniej jednego z rodziców, w przypadku młodszych wyborców, którzy jeszcze nie rozpoczęli politycznej socjalizacji poza szkołą ten odsetek może być jeszcze wyższy. A więc rozkład poparcia dla PO i PiS odzwierciedla polaryzację i niechęć do rządu obecną wśród dorosłych Polek i Polaków, rodziców naszych głoszących. Nie bez wpływu są moim zdaniem także komunikaty medialne, które docierają do młodych ludzi, które pokazują istniejące podziały.”

Wysoki wynik Konfederacji (20,6%) jest niemal jednakowy z wynikami “Młodzi głosują” z 2019 roku (21%) i zgodny z przedwyborczymi sondażami, które pokazują, że poparcie tego ugrupowania wśród młodych wyborców jest znacząco wyższe, niż wśród osób starszych. Konfederacja dobrze porusza się w cyfrowym świecie młodzieży, a konto jednego z liderów partii Sławomira Mentzena na popularnym wśród nastolatków Tik-Toku deklasuje w liczbie wyświetleń wszystkich rywali. Konfederacja swoją kampanię budowała na antyestablishmentowym “wywracaniu stolika”. Buntownicze narracje, obiecujące wyłom w zastanym świecie politycznym zawsze dobrze rezonowały z młodymi obywatelami.

W porównaniu do wyniku SLD w “Młodzi głosują 2019” (23%), przekształcone w Nową Lewicę ugrupowanie zaliczyło wyraźny spadek (15,5%). Niewykluczone, że przyczyną spadku jest skręt Koalicji Obywatelskiej w lewą stronę, która starała się w kampanii pozyskać również bardziej liberalnych światopoglądowo wyborców z jednoczesnym odejściem od silnie liberalnych gospodarczo postulatów, z którymi była kiedyś kojarzona. Dzięki temu mogła przejąć część młodzieżowego elektoratu Lewicy.

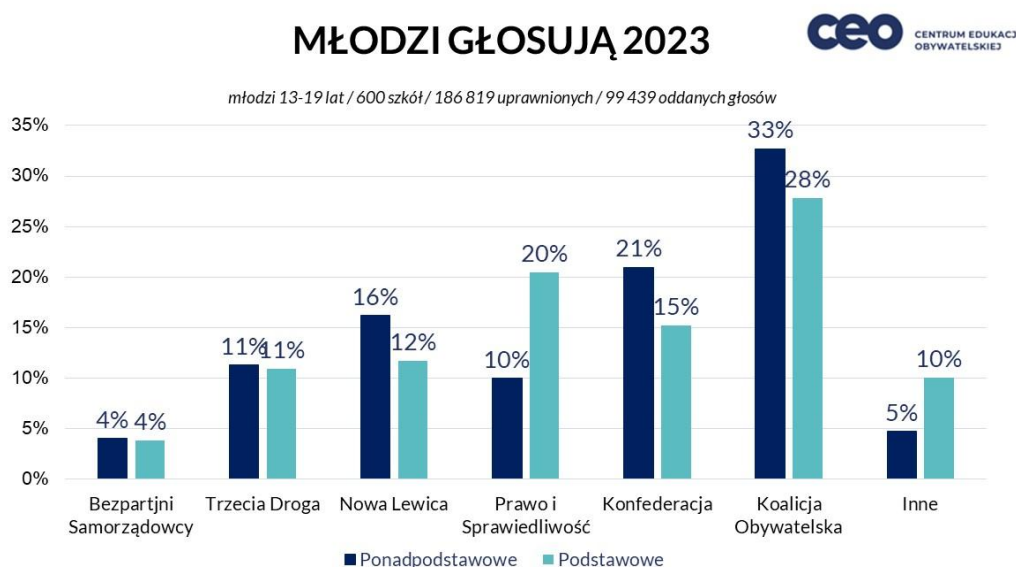
Znaczny spadek poparcia wśród uczestników Młodzi Głosują zaliczyło również Prawo i Sprawiedliwość. W 2019 partii rządzącej udało się uzyskać największe, 25% poparcie, tym razem jest ono dwukrotnie niższe - i trzykrotnie mniejsze niż wśród dorosłych wyborców wg wyników late poll z 16.10.23. Z jednej strony dla obecnych 13-19-latków PiS jest partią, która “od zawsze” była u władzy, dlatego naturalne jest jej odrzucenie w ramach młodzieżowego buntu. Z drugiej strony partia rządząca odpowiada za sytuację w szkołach, którą młodzi ludzie oceniają źle lub bardzo źle. Jak pisze Żerkowska-Balazs: *“młodzież, dostrzega pogarszającą się sytuację w szkołach (niskie wynagrodzenia nauczycieli, wakaty, upolitycznienie programu oraz samej szkoły czy ograniczony dostęp do zajęć prowadzonych przez organizacje samorządowe). Młode Polki i Polacy zdają sobie sprawę, że zachodzące w systemie edukacji zmiany negatywnie wpływają na nich samych, opowiadają się za ugrupowaniami, które mogą polską szkołę naprawić.”*

W badaniach CBOS¹ z października 2021 największym poparciem wśród młodych wyborców (18-24) cieszyła się partia Szymona Hołowni (17,3%), jeden z koalicjantów Trzeciej Drogi. Jednak znacząco niższy wynik koalicji w szkolnych symulacjach (11%) jest zgodny z jej spadkiem w ogólnych sondażach z ostatnich miesięcy. Wejście Polski 2050 w koalicję z bardziej konserwatywnym PSLem mogło odstraszyć liberalną światopoglądowo młodzież od głosowania na tę listę. Jednocześnie prawicowi wyborcy mieli do wyboru lepiej docierającą do młodych konserwatywną Konfederację. Osoby lokujące się w centrum spektrum politycznego zostały bardziej przekonane przez Koalicję Obywatelską, która prowadziła dość udaną kampanię wyborczą w przedbiegu wyborów i także wśród dorosłych odebrała część poparcia Trzeciej Drogi.

Uwagę zwraca również to, że stosunkowo dużym łącznym poparciem - niemal 10% cieszyły się partie i ugrupowania pozaparlamentarne, wśród których najwięcej bo aż 4,1% poparcia uzyskali Bezpartyjni Samorządowcy. To wskazuje na dużą grupę młodych rozczarowanych wszystkimi głównymi ugrupowaniami politycznymi lub też niemających sprecyzowanych poglądów politycznych.

TABELA 2. Wyniki “Młodzi Głosują 2023” z podziałem na poziom szkół.

¹ https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2021/K_122_21.PDF

Porównując poziomy edukacji, widać że w przypadku szkół podstawowych zdecydowanie większym poparciem niż w szkołach średnich cieszyło się PiS (20% w SP i jedynie 10% w szkołach średnich), z kolei niższe poparcie w szkołach podstawowych niż średnich odnotowały Lewica, Konfederacja i KO, jedynie Trzecia Droga uzyskała podobny wynik na obu poziomach edukacji. Różnice można tłumaczyć tym, o czym pisze dr Żerkowska-Balazs a więc tym, że młodsze osoby znacznie częściej kierują się w swoich poglądach tym, co wynoszą z domu, wyniki w szkołach podstawowych są więc bardziej zbliżone do tych w “dorosłych” wyborach.

Frekwencja w szkolnych wyborach na poziomie 53,2% jest niższa niż w 2019 roku, gdy wyniosła 60%. Jest to prawdopodobnie związane ze zmęczeniem osób młodych niekończącym się politycznym sporem, który bazuje w bardzo dużym stopniu na często agresywnych emocjach. Taka interpretacja jest zgodna z badaniami młodych wyborców, które pokazują, że aż 8/10 młodych jest sfrustrowana obecną sytuacją polityczną w Polsce, a zaufanie do polityków jest w tej grupie bardzo niskie².

Porównanie wyników młodzieżowych wyborów z sondażem exit poll dla najmłodszej grupy wiekowej (18-29 lat) pokazuje, że poglądy polityczne przyszłych wyborców są podobne do preferencji ich starszych koleżanek i kolegów. Wyniki exit poll dla grupy 18-29 lat wyglądały następująco: Koalicja Obywatelska - 28,3%, Nowa Lewica 17,7%, Trzecia Droga 16,9%, Konfederacja 16,6%, Prawo i Sprawiedliwość 14,9%.

W szkolnych wyborach gorszy wynik zdobyła Trzecia Droga oraz Prawo i Sprawiedliwość. Tym partiom nie udało się dotrzeć ze swoim przekazem do najmłodszych. Lepsze niż wśród młodych dorosłych są zaś notowania Nowej Lewicy, Konfederacji oraz Koalicji Obywatelskiej.

Relatywna bliskość wyników młodzieży i młodych dorosłych dowodzi, że uczestnicy programu Młodzi głosują poważnie traktują szkolne głosowania i wybierają w nich te partie, które wybraliby przy zwykłych urnach gdyby posiadali już prawa wyborcze. Jednocześnie na podstawie porównania wyników pomiędzy szkołami podstawowymi i ponadpodstawowymi można wnioskować, że preferencje wyborcze młodych ludzi uniezależniają się od ich rodziców mniej więcej w czasie przejścia ze szkoły podstawowej do szkoły średniej.

Głosowanie referendalne

---

² <https://mlodziwyborcy.pl/wp-content/uploads/2023/07/Raport-Debiutanci23-7-Jul.pdf>

W “Młodzi głosują 2023” zdecydowaliśmy się również umożliwić szkołom przeprowadzenia głosowania referendalnego. Ze względu na większą trudność zagadnień referendalnych, na organizację tego głosowania zdecydowały się przede wszystkim szkoły ponadpodstawowe. Referendum zorganizowano w 292 szkołach, uprawnionych do głosowania uczennic i uczniów było 85 875, **frekwencja wyniosła 32,6%**.

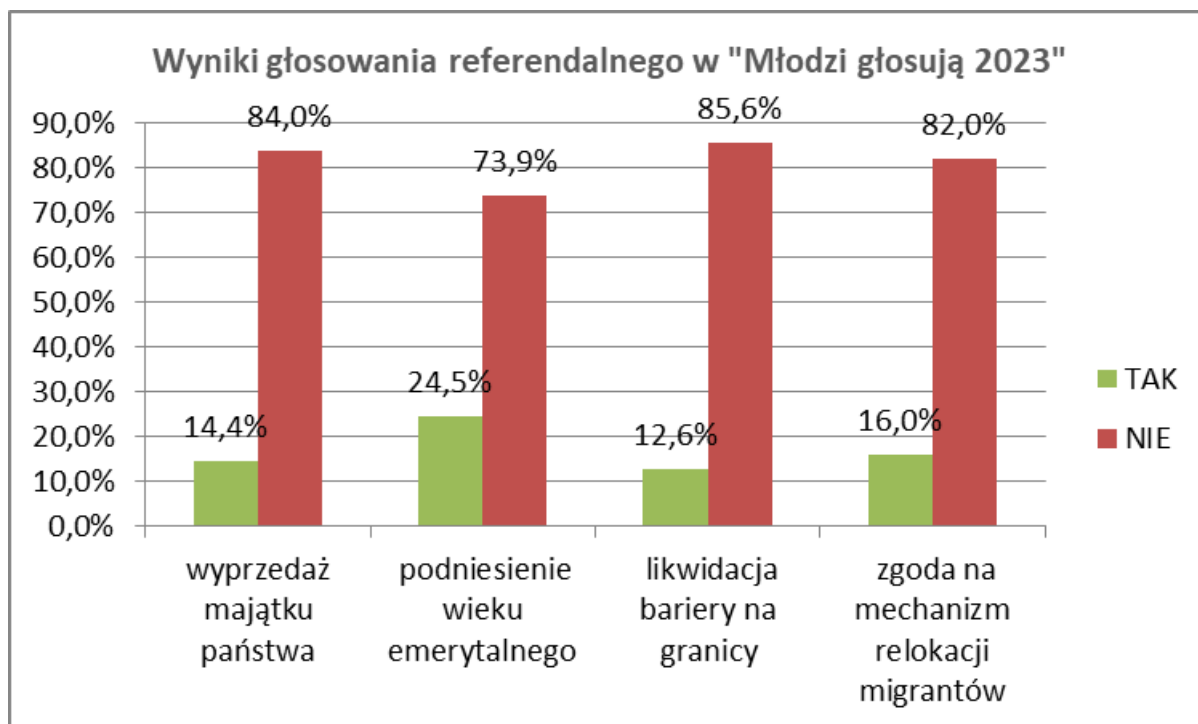
Gdyby tak wyglądało właściwe głosowanie referendalne nie byłoby ono wiążące - próg sprawiający, że władza jest związana głosami obywateli i obywatelek w referendum ogólnopolskim wynosi ponad 50% oddanych głosów przez osoby uprawnione. Dorośli w sondażach przedwyborczych częściej wskazują chęć wzięcia udziału w referendum - deklaracje oscylują właśnie około 50%³. Niska frekwencja wśród młodzieży nie zaskakuje biorąc pod uwagę ich decyzje wyborcze. Największym orędownikiem wzięcia udziału w referendum jest Prawo i Sprawiedliwość, które w symulacji wyborów parlamentarnych osiągnęło niski wynik. Ugrupowania, które w swojej kampanii nawołują do bojkotu referendum (Koalicja Obywatelska, Lewica i Trzecia Droga) osiągnęły wspólnie blisko 60% poparcie.

Ci, którzy w głosowaniu wzięli udział, zdecydowanie opowiedzieli się przeciwko rozwiązaniom proponowanym w pytaniach referendalnych. Są to więc w przeważającej większości odpowiedzi zgodne z narracją odpowiadającej za organizację referendum partii rządzącej.

Wyniki głosowania referendalnego w “Młodzi głosują 2023”	
FREKWENCJA: 32,6%	
Czy popierasz wyprzedaż majątku państwowego podmiotom zagranicznym, prowadzącą do utraty kontroli Polek i Polaków nad strategicznymi sektorami gospodarki?	TAK: 14,4%
	NIE: 84,0%

Czy popierasz podniesienie wieku emerytalnego, w tym przywrócenie podwyższonego do 67 lat wieku emerytalnego dla kobiet i mężczyzn?	TAK: 24,5%
	NIE: 73,9%
Czy popierasz likwidację bariery na granicy Rzeczypospolitej Polskiej z Republiką Białorusi?	TAK: 12,6%
	NIE: 85,6%
Czy popierasz przyjęcie tysięcy nielegalnych imigrantów z Bliskiego Wschodu i Afryki, zgodnie z przymusowym mechanizmem relokacji narzucanym przez biurokrację europejską?	TAK: 16,0%
	NIE: 82,0%

Dbając o najwyższe standardy neutralności politycznej projektu "Młodzi głosują 2023", ogólnopolskie wyniki opublikowaliśmy dzień po wyborach powszechnych (16 października). Wystrzegamy się wszelkich form agitacji, a naszym celem jest wzmacnianie społeczeństwa obywatelskiego i edukacji wyborczej. Projekt "Młodzi głosują 2023" realizowany jest zgodnie z art. 108 § 3. kodeksu wyborczego.